

УДК 336.23

DOI:10.5281/zenodo.11910521

І.С. Андрищенко, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

О.В. Артеменков, здоб. ОС «бакалавр» (ДБТУ, Харків)

МЕХАНІЗМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПДВ В КРАЇНАХ ЄС

Головною метою гармонізації податкової політики між державами-членами ЄС є гарантування безперервної роботи єдиного внутрішнього ринку ЄС. Цей ринок характеризується відсутністю внутрішніх кордонів, що сприяє необмеженому потоку товарів, послуг, капіталу. Негармонізовані непрямі податки, які за своєю суттю збільшують кінцеву ціну для споживачів, мають потенціал значного впливу на єдиний ринок. Вони можуть створювати перешкоди для руху товарів і послуг, порушувати ринкові стимули та спотворювати конкуренцію. Європейська Комісія відіграє вирішальну роль у координації та гармонізації політики держав-членів щодо непрямих податків, зокрема податку на додану вартість (ПДВ).

Незважаючи на значний прогрес у гармонізації ПДВ, відмінності в національних системах непрямого оподаткування, такі як відмінності в традиціях, втрата незалежності, економічні та політичні переваги та різні податкові ставки, вимагали постійного перегляду та внесення змін до існуючої законодавчої бази. Це призвело до сильного спротиву з боку багатьох держав-членів щодо радикальних заходів, спрямованих на впровадження уніфікованої системи ПДВ, оскільки вони прагнули зберегти важливі аспекти децентралізованої системи непрямого оподаткування.

При дослідженні структури оподаткування ПДВ, який є основним джерелом непрямих доходів, стає очевидним, що країни з високорозвинутою економікою, такі як Німеччина, Данія, Австрія, Швеція та Люксембург, запроваджують вищі ставки, обмежуючи кількість додаткових ставок. І навпаки, використання кількох додаткових ставок і їх часта зміна забезпечує стабільність для широкого кола виробників продукції. Крім того, знижена ставка слугує як податковою пільгою, так і можливістю для послаблення фіскального тиску, який часто супроводжується шахрайськими схемами. Експерти Євросоюзу порушують питання застосування коридору ставок із можливим поетапним підвищенням нижньої межі з 15 до 17 %, у якій працюють усі країни ЄС, окрім Люксембурга. Запровадження коридору ставок, замість запропонованих багатьма науковцями і практиками єдиної

уніфікованої ставки ПДВ, створює умови для збереження фіскальної самостійності країн-членів і здорової податкової конкуренції внутрішнього ринку [1, С. 103-104].

Європейська система ПДВ наразі проходить реформування, метою якого є адаптація до цифрової економіки, зокрема зростання ролі цифрових платформ, що виступають посередниками між постачальниками і споживачами, та зростання обсягів цифрових послуг. Однією із ключових змін є запровадження гармонізованих вимог цифрового звітування транзакцій (*DRRs*) та стандартизованих електронних інвойсів. Іншою важливою зміною є розширення механізмів, які дозволяють платникам ПДВ, що постачають товари та послуги в більш ніж одній державі-члені, реєструватися платником ПДВ лише один раз, через Єдине вікно (*One Stop Shop*). Також європейське ПДВ рухається до остаточної (*definitive*) системи, у якій всі операції оподатковуються за місцем постачання [2].

Україна поступово наближає практику оподаткування ПДВ до стандартів Європейського Союзу. В Україні діє базова ставка ПДВ у розмірі 20%, що входить у коридор ставок 15-25%, який діє в ЄС. Окрім базової ставки, законодавство передбачає пільгову ставку 7% для оподаткування лікарських засобів, дозволених для виробництва та застосування в Україні, а також нульову ставку для експорту товарів. Крім того, Податковим кодексом України визначено 19 видів операцій, які звільняються від оподаткування ПДВ, та 31 вид операцій, які не є об'єктами оподаткування.

З огляду на статус України, як кандидата на вступ до ЄС, особливо важливо, щоб у якнайширшого кола українських експертів та підприємців було системне розуміння європейської гармонізованої системи непрямих податків та вектору її реформування – задля легшої інтеграції до єдиного ринку ЄС на умовах, що забезпечать швидкий розвиток українського бізнесу, економіки, та зростання добробуту українців [2].

Інформаційні джерела

1. Кулай А. В. Механізми та стан гармонізації системи непрямого оподаткування в ЄС. *Фінанси України*. 2015. Вип. 7. С. 98–114. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
2. Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України. URL: <https://ces.org.ua/harmonizing-taxes-with-the-eu-brief/>
3. Council Directive 91/680/EEC of 16 December 1991 supplementing the common system of value added tax and amending Directive 77/388/EEC with a view to the abolition of fiscal frontiers. URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:31991L0680>.